

FOTO: Michal Fanta

Létání není špatná věc

MICHAEL DOUBEK

Vynikající novele Michaela Doubka (1972) *Cesta na Bornholm* jsme se již dvakrát věnovali. Prvně recenzi Alexeje Mikuláška pod titulkem *CESTA NA BORNHOLM* lékaře, aviatika a prozaika - Od reality k symbolu a zpět (LUK 09/2025), podruhé převzetím závěrečné kapitoly novely (LUK 11/2025).

Vladimír Janovic v zajímavém doslovu knihy napsal, že Doubek spojuje s literaturou faktu své medicínské a aviatické zkušenosti.

Které to jsou ze zorného pole aviatiky? Se souhlasem autora jsme vybrali několik na sebe nenavazujících úvah a myšlenek, přičemž se o totéž pokusíme z pohledu Michaela Doubka - lékaře (Brno, univ. prof., MUDr., Ph.D.)

Obě výseče, lékařská a pilotní, samozřejmě neprozrazují děj, jehož podstatný díl patří lásce, manželské i nemanželské.

Kdy poprvé zatoužil létat? Vzpomněl si na starý britský film *Malý princ*, který viděl ve vesnickém kině jako kluk. Viděl ho jen jednou. Už si nepamatoval podrobnosti filmu, snad to byl muzikál, až na jediný detail: dodnes se mu vybavoval zaprášený jednomotorový dolnoplošník, jenž nouzově přistál v poušti. Pilot dolnoplošníku stojí venku u aeroplánu, potkává Malého prince, a pak se pokouší nakreslit beránka. Chlapce v hledišti ovšem beránek nezajímá. Byl fascinován detaily letadla, které si vybavoval i po desítkách let živě – hnědá křídla, stříbrná vrtule, pevný podvozek na vyprahlé zemi. Tehdy si přál, aby pilot přestal kreslit, opravil letoun a vzlétl. Ano, tenkrát v kině poprvé zatoužil létat.

K létání se dostal pozdě. Uplynula tři desetiletí od zhlédnutí *Malého prince* v kině. O to víc létání propadlo. Stalo se jeho vášní a fetišem. Jeho odreačováním od všeho pozemského. Miloval osamělost vysoko nad zemí. Za roky, co létal, poznal mnoho lidí, kteří po prvotním nadšení létání vzdali, kteří se nebyli schopni prokousat výcvikem, nebo pak létání z nedostatku času, nedostatku prostředků, nebo především pro nedostatek trpělivosti a pokory opustili. On ne. Létal pravidelně. Našel si na malý dvoumístný letoun. Váhal, zda si ho koupit, zda si ho nepořídit až za čas, třeba až k padesátinám, ale nakonec nelitoval, že ho koupil hned a na nic nečekal. Přišla pandemie COVIDu, jedna válka vystřídal druhou, inflace, zdražování. Pokud by koupil odložil, asi už by si letadlo nedopřál. Nejde pouze o drahou hračku pro rozmazleného přerostlého kluka? Šlo by namítnout. Není to tak. On v té létající věci našel prostředek k tomu, aby viděl svět jinak, aby nebral tak vážně, aby si uvědomil marnost většiny věcí, které děláme, aby pochopil moc přírodních zákonů. Aby nebral tak vážně ani sám sebe. Aby nemyslel na strach z výšek, aby se zbavil obav svazujících nohy a bránících v rozletu.

Na létání se mu rovněž líbilo, že pro piloty není většinou důležité mít nejnovější a nejvýkonnější stroj, že oceňují dovednosti, nikoliv skleněné kokpity, autopiloty nebo kožené sedačky. Kde se to dnes ještě vídá? Mít cit pro létání, vnímat vzduch, vítr, předvídat turbulence, dokázat splynout s letadlem, vnímat let svým tělem, a ne díky přístrojům, to je úctyhodné umění. Umění je i to, nepodlehnout nutkání chovat se okázale. Pokud se pilot rád předvádí, nekončívá to dobře. Ačkoliv to puzení ukázat se bývá silné, jak i on věděl.

Aeroplán nepodléhá módě jako automobil. Ani nemůže. Jeho tvar vychází daleko víc než u aut z principů aerodynamiky. A s těmi nic neudělá žádný designér. Jsou neměnné. Není to věc běžné spotřeby. Letadlo žije život jako člověk. Několik životů. Slouží generacím. Letadlo není třeba měnit po pár letech.

Po vzletu pokračoval pravou zatáčkou přes letiště a přeladil frekvenci rádia na *Praha Information*. Pod ním se nacházel televizní vysílač, les, několik větrných elektráren, po levé ruce Moravská brána. Brzy spatří kopec u letiště v Moravské Třebové. A odsud už je to jen chvíli k hranici, ke Králíkům a do rozevírajícího se údolí Kladské Nisy. Napravo budou Jeseníky, nalevo Orlické hory. Možná uvidí i Stezku v oblacích, velebenou turisty a vztýčenou nad všemi atrakcemi zneuctivajícími přírodu kolem Dolní Moravy. Bude ale záležet na oblačnosti. Zatím byla dohlednost výborná, avšak u hranic mají mraky houstnout a začne mrholit. Aspoň nebude termika.

Mnohokrát tudy letěl, často jen nazdařbůh, k Jeseníkům a zpět. A pokaždé ho pohledy na upravenou zemi, po staletí kultivovanou a obdělávanou, naplňovaly radostí. S nadšením sledoval, jak se lesy vzpomínají z kůrovcových kalamit posledních let. S přibývajícím věkem už nemá potřebu navštívit všechny kouty světa, jak to chtěl dřív. Nepotřebuje být všude. Má rád tuhle krajinu, rád se na ni dívá z různých úhlů, v různých denních hodinách, za různého počasí. Tady někde začínaly Sudety a tady je Polsko. Jeden kraj bez ostrých předělů přechází v jiný. Hranice nejsou zřetelné.

Z nízko plujících mraků mívá obavy. Vlétnout do nich znamená ztratit přehled o tom, kde a v jaké poloze je. Jeho letadlo mělo řadu přístrojů, ale pro let bez viditelnosti země vhodné nebylo. Netrénovaní piloti prý navíc nevěří přístrojům. Spoléhají se na smysly, které je ale bez viditelných orientačních bodů klamou. Na druhou stranu obloha bez mraků je jako pustina. Mraky dávají nebi tvar. Vytvářejí proměnlivé obrazy navozující dojem, že nad námi je další krajina, že vzduch je členitý a že má v sobě něco živého, co ho propojuje se zemským povrchem. Mraky jsou důkazem, že se lze nad zemí pohybovat, že je to prostor, který nás

Pokračování na straně 3.

NAMIESTO SEBAKRITIKY TEBAKRITIKA

PAVOL JANÍK

Kde bolo, tam bolo, bolo raz jedno Slovensko, v ktorom najprv zahraniční experti a ich spolupracovníci spomedzi domorodcov zavádzali socializmus a neskôr z neho zahraniční experti a ich spolupracovníci spomedzi domorodcov socializmus odstraňovali. Neraz to boli tí istí zahraniční experti a ich spolupracovníci spomedzi domorodcov, alebo ich veľmi blízki príbuzní (deti, vnuci a podobne).

Bizarné mimoslovenské i vnútro-slovenské súvislosti zavádzania socializmu i jeho odstraňovania viacerými aspektmi a rozmanitými dimenziami potvrdzuje aj dielo Jana Peška a Róberta Letza Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989. Pikantnú príchuť má už sám fakt, že Jan Pešek absolvoval v roku 1973 Vojenskú politickú akadémiu v Bratislave, kde následne pedagogicky pôsobil až do čias zmeny režimu, keď sa stal pracovníkom Historického ústavu SAV a kľúčovým kritikom silových zložiek predchádzajúceho systému, ktorých bol autentickým predstaviteľom. Jednoducho – kariéra Jana Peška názorne ilustruje, ako totalitnú sebakritiku vystriedala demokratická tebakritika.

To je však len kvapka v mori podobných prípadov, v ktorých vyratúvaní by sme mohli pokračovať donekonečna. Uvedme teda iba niekoľko najznámejších cien. Napríklad – docent marxizmu-leninizmu a neskorší disident Milan Šimečka, vedúci ideologického oddelenia ÚV KSS a neskorší disident Miroslav Kusý, autor knižnej publikácie Proti buržoáznemu nacionalizmu a kozmopolitizmu – za vyššiu ideovosť slovenskej literatúry (1951) a neskorší disident Juraj Špitzer.

Partizáni aj 3 roky po vojne

Pre osvieženie historickej pamäti zacitujme z knihy Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989 konštatovanie zo strany číslo 18: „23. februára 1948 sa partizáni výrazne angažovali pri obsadzovaní budovy Ústredného sekretariátu Demokratickej strany. Z rozhodnutia organizačnej komisie to uskutočnila asi štyridsaťčlenná partizánska jednotka pod velením Juraja Špitza“.

Z uvedeného vyplýva, že Juraj Špitzer nezavádzal socializmus iba perom, ale aj so zbraňou v ruke. Prekvapujúca je tiež informácia, že ozbrojení partizáni nevstupovali do dejín iba počas II. svetovej vojny a najmä počas Slovenského národného povstania, ale aj 3 roky po vojne počas Víťazného februára.

Kniha Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989 vôbec v mnohom prispieva k tomu, aby sa verejnosť dozvedela, ako to u nás vlastne nebolo v uvedenom období. V objemnej publikácii sú

pravdivé informácie sústredené v dokumentárnych prílohách, ktoré – našťastie – v 807-stranovej knihe tvoria podstatnú časť a začínajú sa už na strane 443.

Disidenti - bývalí

priekopníci totalitarizmu

Dieło napriek zjavnej tendenčnosti, spojenej s apriórnym odstraňovaním socializmu zo Slovenska, značne objektivizuje pohľad na našu nedávnú minulosť. Predovšetkým obsahuje údaje, ktoré svedčia o tom, kto bol a najmä kto nebol disidentom spomedzi širokých zástupov dnešných vyhranených odporcov bývalého režimu. Poukazuje aj na to, aký veľký podiel na nepočetnom množstve disidentov mali bývalí priekopníci totalitarizmu, ktorých prevažne po roku 1968 vylúčili z Komunistickej strany Československa, ktorej generálnym tajomníkom bol od roku 1969 niekdajší politický väzeň z obdobia teroru v 50. rokoch 20. storočia Dr. Gustáv Husák.

Publikácia uvádza skutočnosti, ktoré chtiac-nechtiac zdôrazňujú kozmetický či symbolický charakter represii povedzme v 80. rokoch a rovnako kozmetický či symbolický charakter odporu proti režimu v rovnakom období.

Preto autori spolu s ostatnými propagandistami v súčasných mainstreamových médiách dôkladne zachytávajú a monumentalizujú každý detail niekoľkých unikátnych zatknutí jednej osoby či maximálne piatich osôb na mimoriadne krátky čas, pričom podrobným opisom týchto výnimočných udalostí zároveň potvrdzujú, že vo vymedzenom období štruktúry štátnej moci neuplatňovali pri represívnom pôsobení brutálne metódy (kruté zaobchádzanie).

Čo dnes mnohí prominenti

rutinne zahmlievajú?

Nehovoriac o medzinárodne koordinovaných transformáciách režimov v niekdajšom východnom bloku, ktoré sa počas niekoľkých mesiacov uskutočnili v roku 1989 na základe dohôd najvyšších predstaviteľov vtedajších rozhodujúcich supervelmocí – Spojených štátov amerických a Zväzu sovietskych socialistických republík.

Uverejnené historické dokumenty tiež nepripúšťajú pochybnosti o tom, kto bol nomenklatúrnym kádom, čo dnes mnohí ďalej slúžiaci prominenti rutinne zahmlievajú, ale Kádrový poriadok Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska (v publikácii príloha číslo 10) jasne uvádza konkrétne kategórie, na ktoré sa vzťahoval. Z nomenklatúry vyplývalo, že orgány ÚV KSS príslušné osoby schválili (bez ohľadu na to či boli, alebo neboli členmi KSČ) do vymedzených funkcií, resp. na udelenie ocenení, čestných titulov a akademických hodností. Jedným zo získaných privilégií bola nadštandardná zdravotná starostlivosť v Štátnom sanatóriu.

Vychádzajúc z premisy autorov, že v rokoch 1948 – 1989 sa Slovensko nachádzalo v podmienkach silne centralizovaného politického systému, treba konštatovať, že už téma Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989 je bez československého kontextu a širších geopolitických súvislostí éry studenej vojny prinajmenšom neúplná.

Československo bolo

súčasťou velmocenského vplyvu

Veď Slovensko do roku 1969 nebolo ani republikou v rámci Československa a aj po prijatí Ústavného zákona o československej federácii kľúčové štruktúry moci sa nefederalizovali. Komunistická strana Slovenska bola územnou organizáciou Komunistickej strany Československa a Štátna bezpečnosť na Slovensku bola XII. správou jednotného Zboru národnej bezpečnosti. Nehovoriac o Československej ľudovej armáde, ktorej nezanedbateľným príslušníkom bol práve spoluautor knihy Jan Pešek.

Pripomeňme, že samo Československo bolo v období 1948 – 1989 súčasťou velmocenského vplyvu a bezpečnostných záujmov Sovietskeho zväzu na základe dohôd najvyšších predstaviteľov víťazných mocností – USA, Veľkej Británie a ZSSR – o povojnovom usporiadaní Európy.

Autori nevenujú pozornosť ani faktu, že Slovensko za päť dekád do roku 1989 napriek vojnovým, povojnovým a totalitným podmienkam prekonalo prudký civilizačný, vzdelanostný, industriálny, technický a kultúrny rozvoj, vďaka ktorému sa z pôvodnej úrovne zaostalej poľnohospodárskej krajiny mohlo následne etablovať ako všestranne vyspelý a demokratický členský štát Európskej únie.

BLOUDĚNÍ VE ZNÁMÉM PROSTORU

FRANTIŠEK UHER

Skutečně jen ojediněle se v současnosti setkáváme s knihami, které přečteme na jeden zátah. Úloha literatury změnila pozice, ustoupila do pozadí před cirkusově ozářeným mediálním kolotočem. Stejně tak se pouze vzácně střetáváme s knihami, které si zasluhují stát se školsky nepopulární povinnou četbou. Nikoli jen pro řadové občany, v nichž tentokrát úsměvnost zanechá hořkou pachutí. Povinnou četbou by se měla stát především pro politiky, jakož i pro ty, kteří či které se za ně jen vydávají, kniha Miroslava Skačániho PRAVDA NĚKDY VÍTĚZÍ (PchychArt Jihlava, 146 str., 2024).

Ich-formou napsaný příběh vychází z náhledu člověka z prkenné podlahy, zabloudivšího na podlahy parketové i hvězdné. Miroslav Skačání je autorem rozsáhlých historických románů, v nichž se zákonitě střetává s psanými i životem vytvářenými zákonnými normami, a snad právě znalost těch antických vedla k vytříbenému satiricky kritickému náhledu na současné události, zvyklosti, kariérní normy a společenské zvyklosti.

Protagonista knihy připomíná bloudění ve známém prostoru, v němž jsou pouze postrkovány, posouvány vlivnými jedinci jako figurky na provinční prospěchářské šachovnici, která postupně nabývá celospolečenského významu. Nemají na tom podíl zásluhy, nýbrž intriky.

Katalizátorem příběhu je Lucifer,

představitel zdánlivě totalitního prostředí pekla, které slouží ke konkrétním přirovnáváním. Je iniciátorem různých úvah, postřehů, glos, šálivých i šarmantních postřehů a sdělení. Středem dění není pouze prospěchářská firma, ale interpretace zásahů do dění při obsazování zdánlivých vrcholů politického spektra. Rozhodně se nejedná o normy morální, to spektrum zůstává zdánlivě nezasažitelné. Obsazování čelných pozic a další finty a podrazy dostávají ve Skačániho podání charakter střizlivé nadsázky, a je věcí znalostí čtenáře, zda si bezděčně dosadí konkrétní jména. Je všech třeba poznamenat, že nadsázka nepřekračuje realitu, základní osnovy událostí odpovídají ryzím skutečnostem, nezavdávajícím lidstvu mnoho důvodů k hrdoosti, aniž by cizí hanby byly připisovány nevinným.

Zcela mimo ústřední dějovou linii se vnučují další přirovnání, další smutná konstatování. Automaticky se prodírá jako kalný pramen pomyšlení na úroveň školství, včetně (nebo především) toho vysokoškolského. Zcela mechanicky se vybavují postoje, trapné výroky a halasně prezentované obecné neznalosti, projevované konkrétními osobnostmi.

A čteme-li //...tu vládu svým psychopatickým chováním úplně rozložil/, případně posléze výrok //intelektová kapacita nedosahuje závrtných výšek//, když je pro konkrétní postavu hledán post, na němž by nejméně uškodila, čtenáři opětovně v paměti naskakují konkrétní obrazce z minulosti i současnosti.

Člověk se během dlouhé životní pouti setkává s mnoha moudrými a charakterními lidmi s akademickými tituly, také však poznává stejně úctyhodné, jimž doba vzdělání nedopřála. Daleko k nim měli a mají figurky formálně vzdělané i jejich nohsledové, s nimiž by se málokdo chtěl plavit na voru po vesnickém kachňátku. Skačání obdarovává naveskrz negativní osoby specificky nesympatickým koloritem, aniž by se uchylovat k hysterickým výkřikům. Na pranýř se dostávají vlastní zásluhou, a je to pranýř s velice rozsáhlou časovou konstrukcí.

Pozornost je věnována i vzniku, vzepětí a pádu různých politických ministran jako doprovodnému triku podnikatelských a cílevědomě kariéristických aktivit, které jsou pouhou prachovou přikrývkou sverepého úsilí o finanční prospěch. Postavičky ze Skačániho knihy preferují aktivitu majitele soukromé firmy, spojenou s nezákonnými obchodními praktikami, vedoucí k založení štítu s názvem Strana růžových zítřků.

Stranička s komickým absurdním programem

(namátkou: dvoudenní pracovní týden), připomíná Haškovu stranu mírného pokroku v mezích zákona. Kolik takových uskupení jsme v posledních desetiletích poznali, kolik jich nacházíme v předvolebních obdobích na volebních lístcích! A skutečně, působí dojmem, že jejich cílem je především dosažení pětiprocentní hranice a získání preferenčních postavení pro jejich představitele, nikoli plnění volebních programů, které snad kandidáti někdy ani pořádně neznají.

Titul „Pravda někdy vítězí“ je sarkastickým podobenstvím, důvodným pošuchnutím, vedoucím k pobavení a k zamyšlení zároveň. Jakákoli přirovnání jsou v umění vždy ošidná, ale pokud by Skačániho kniha dokázala překročit vlastní stín a zakroužila nad čtenáři jako užitečný pták, dostalo se

FOTO: Alena Vykulilová

Pokračování ze strany 1.

může za určitých okolností držet pevně jako půda pod nohama. Oblaka patří k nebi jako slunce nebo měsíc s hvězdami. Dělí se s nimi o naši pozornost, pozvedneme-li oči k výšinám. Někdy dokonce mračna klesnou až k našim nohám, abychom je pak měli všude kolem sebe. Všechny ty kumuly, kumulostraty, altostraty či cirry z drobných kapiček nebo ledových krystalků jsou proměnlivé, plují, kupí se, dělí, jsou pomíjivé, vznikají a zanikají jako lidský život. Když si tohle začal uvědomovat, už z nich takovou hrůzu neměl. Respekt ano, hrůzu ale nikoliv. Čas od času vyletěl až těsně pod základnu oblačnosti a díval se, jak mu plynou nad hlavou. Nebo vyletěl nad ně, aby mohl pozorovat, jak se rozlévají do dálek. Někdy prolétnul skrze jejich okraj a vždy si při tom uvědomil, jak jsou majestátní a on nicotný.

Létání není špatná věc pro orientaci člověka v životě. Létání nabízí žádoucí odstup, jak už bylo řečeno. Zdravý odstup. Ne něco jako nucený rozestup v době COVIDu, jenž nakonec stejně nezabránil, aby se infekce šířila. Z letadla není vidět bohatství ani bída. Nelze rozlišit kraje, kde žijí movití liberálové a kde prostí staromilci, kteří každé volby stojí proti sobě. Z výšky je to stejné, z čehož plyne, že tohle dělení je vlastně zcela nepodstatné. I ty nejzapadlejší části země mají kouzlo a jsou krásné.

Ono i na téma létání najdete stovky textů. Také tyto texty se opakují. Kniha O umění létat vyšla už v roce 1944. A dodnes ji žádná jiná učebnice pro piloty nepřekonala. O citu pro povětrí, o umu správně ovládat řídicí páku a směrovku nebylo nikdy napsáno nic lepšího. V knize se píše, že v kabině letadla musíte zapomenout na pozemské reflexy. Z vývrtky se zachráníte, jen pokud zavrhnete nejběžnější reakci, tedy snahu zvednout příď k horizontu, a naopak tlačíte letoun přímo k zemi. Rovněž v lásce lze případné zakolísání vybrat jen energickým a dechberoucím manévrem. Váhavost lásku hubí. Člověk nejistý si svými city zahubí sebe i toho druhého. K záhubě vztahové se můžete přibližovat pozvolna, vztahová vývrtka je plochá, zprvu nenápadná, ale tím pádem nesmírně zrádná.

Ještě zkontroloval aktuální počasí, a také on se konečně mohl vydat k letounu ukotvenému na stojánce všeobecného letectví. Připravil letadélko k odletu. Paliva má dost, dotankuje až po návratu.

Usadil se do kokpitu. Teď musí požádat věž o povolení spustit motor, poté o letové povolení, a nakonec o pojiždění. F-16 v plachtových hangárech žádné takové povolení neměly. Stály tam, kde včera. A víceméně tady budou úplně stejně stát i za několik měsíců. Zřejmě už se jedná, zda budou darovány jedné z válčících stran. Jak tyto F-16 zakončí svoji službu? Slavně nebo v ohni? Tak nebo tak, obojí bude znamenat zmar. Darovat, nedarovat, to je, oč tu běží. Slíbit dar, a pak ho odkládat a hledat záminky, které předání daru oddálí. Dánové opětovně řeší hamletovské dilemma.

V letectví odhalujeme nevidané světy nad oblaky, kde se rychlost a vzdálenost stávají pouhými slovy.

Za několik minut už asfalt dráhy ubíhá pod křídly letadla. Asfalt se leskne pod světlem toho rána. S rutinním lehkým naklopením příďe k nebi se letadlo očekávaně vzepře zemi a loučí se s jejími pouty. Pilot s rukou na kniplu jej přitahuje jemným, ale pevným gestem a stroj poslušně reaguje. Odlepí se od země a vznese se do vzduchu. Vzlet je hladký. Křídla jako pokaždé přijímají svou volnost s radostí a přirozeností.

Stroj vystoupá do tisíce stop nad moře. Letadlo a nebe jsou starými přáteli. Ovzduší je nečekaně klidné, bez turbulencí a silného větru. Let je proto tichý, jen zvuk motoru doprovází pilota, který naváděn GPS míří jižně ke známému virtuálnímu bodu GOSOT.

Nad GOSOTem, uprostřed Baltu, se však kupí mraky mnohonásobně intenzivněji než nad RÑnne. Jsou jako černé hory, táhnoucí se po celém obzoru a čekající na své zdolání. Moře za GOSOTem je nyní skryto ve stínech, zahaleno do nepředvídatelných tajemství a výzev, které přináší počasí.

Na displeji radiostanice svítila frekvence Gdaňsk Information, jenže Martin stále Gdaňsku nezavolał. Zůstával v prostoru nikoho. Letadélko rozhoupal náraz větru a sevřela ho tmavě šedá vlhká mlha.

Nastal scénář vstupu letadla, letícího podle pravidel letu za viditelnosti, do podmínek, které dovolují pouze let podle přístrojů. VFR to IMC, jak se píše ve zkratkách. Tohle by se pilotovi malého letadla stát nikdy nemělo. V učebnicích pilotů se píše, že bez potřebných přístrojů a zejména zkušeností podlehne aviatik nesprávným smyslovým vjemům, podlehne iluzím o pohybu a orientaci. Nezku-

šený pilot nedokáže interpretovat informace přístrojů. Nevěří jim.

V mokréм neprodyšném závoji se cítil jako kormidelník ztracený v bezčase. Nenašel jasný a prostý svět, který hledal, ale jeho pravý opak. Jakousi nejasnou mozaiku stínů a tu a tam problíkávajících světel. Pevné body se úplně rozostřily a staly se klamem. Pilotovo srdce bije rychleji, levá ruka pevně svírá knipl a pravá páku připustí. Pilot se opírá o své smysly, které ho zrádně svádějí. V tomto prostředí, kde nelze použít zrak, je každý manévr a každá změna kurzu aktem víry. Pilot vnímá jen realitu svého stroje, s nímž je těsně spojen. Nyní se plně vyjeví, jak si osvojil nejdůležitější dovednost v umění létat – cit pro vztlak a jeho ztrátu, pro úhel náběhu, pro polohu letounu. V letu, kde pilot nevidí, ale cítí, se naučí pravé podstatě létání – propojení s nekonečnem. Snad si jeho letounek udrží výšku a rychlost.

Langewiesche ve svém spise O umění létat praví, že pilot čelí především dvěma nebezpečím: bude ve špatné chvíli příliš sebevědomý, nebo naopak bude se v nepravý okamžik bát.

Jak dlouho že to přežije pilot letící podle pravidel za viditelností, když se najednou dostane do prostředí podmínek letu podle přístrojů? Když se ocitne v oné situaci VFR do IMC? pokusil se Martin vzpomenout. Tři minuty? Tak nějak. Takže za sto osmdesát vteřin hrozí střet s vodní hladinou.

Má před sebou přístroje, snaží se letět stále přímo, ale trénován na tohle vážně není. Realita byla v rozporu s bláhouvou představou takového letu. Tři minuty.

Zůstává však klidný. Soustředí se i nadále na pilotování. Osud rozhodne. On, který byl zastáncem logiky a rozumu, se svěřil osudu.

Mírná mystifikace v naší normě

Na rozdíl od čtenářů, které rozčílilo mystifikující parte oznamující úmrtí a pohřeb básníka Jaroslava Čejky, když vyšlo najevo, že mystifikátor žije, mám za to, že šibeniční žert byl spíš mírný, při pozorném čtení textu na smutečním oznámení průhledný.

Že jsem taky četl málo pozorně a Čejkovu šprýmu naletěl, za to může hlavně skutečnost, že vím, jak mnoho nemocí na básníka po celý život útočilo, a vůbec mě nenapadlo, že žije statečně déle než je mladší a po celý život v podstatě zdraví vrstevníci z devítihlavé básnické generace, z níž dva, Černík a Sýs, zesnuli nedávno. A naběhl jsem Čejkovi na meč taky proto, že text parte je brilantní, napsán mistrně. Nemohl jsem než obdivovat, jak si básník dokázal až do své poslední hodinky zachovat svůj styl, smysl pro humor a navíc i péči o zaopatření rodiny prosbou, aby smuteční hosté místo květin přispěli na reedici jeho nejvýnosnějšího díla, trilogie o chytrém invalidním taxikáři a jeho moudré ukrajinské partnerce. Mělo mě zarazit datum pohřbu na prvního apríla? U vědomí, že náhody zázračně umožňují někdy i nemožné, a v pochybné jistotě, že datum své kremace básník stačil vepsat do své poslední vůle, pozřel jsem návnadu i s navijákem.

A co horšího, dávno přece vím,

že taková mystifikace není nic nového v naší literatuře, poláčkovsky odkrývající – tu vlídně, tu s výsměhem – i nejbizarnější lidská přání a skutky. Diktována touhou mystifikátora uvidět, jak si při pohřbu povedou a co budou říkat falešní přátelé a nepřátelé, je přirozená. Zamýšlel-li to Čejka jako zkoušku, jak o něm budou “vyváženeč” soudit ti, kteří mu ubližovali, zkouška nevyšla: v listech, kde Čejku nikdy nemuseli, ani slovo. Rozpoznali, že jde o mystifikaci? Anebo čekali až si vše proberou a rozepší? Ať tak at naopak, bylo by potěšení dovědět se, jak by brali na milost Čejkovy knihy, imunizované respektovaným nakladatelem (sbírku *Nejlepší léta mého života* mu vydal Martin Reiner) nebo dokonce mimořádně významným autorem (doslov k retrorománu *Most přes řeku zapomnění* napsal Milan Uhde) – a jak by si smlsli nad knihami, v nichž si Čejka bere na paškál poměry u nás a jejich viníky.

Dokonce ani mystifikující parte

není u nás novum, je už v naší, české básnické normě. Kdo jiný než básník, básník Nezval, napsal rozmarné rozloučení se životem jako parte. Do grafické podoby smutečního oznámení je upravil

Literatura • Umění • Kultura

Karel Teige a vyšlo na konci Nezvalovy knihy *Pantomima* (1924). Text tohoto rozloučení napsal básník na jaře 1924 a psal je smrtelně vážně: spolu se svou milenkou Mireio si předsevzali romanticky ukončit život na exotickém jihu. Jejich smrt měla na sklonku léta téhož roku ještě i posvětit knihu, o níž básník nepochyboval, že mu zajistí významné místo v naší literatuře; dokládá přec jeho lví podíl na poezii jediného původního českého básnického směru, na poetismu. Jenom zásahem zázračné náhody ze zamýšlené smrti sešlo a smuteční oznámení se změnilo v mystifikaci. Se světem se rozloučivší básník napsal před svou Nedokončenou na sto knih, mj. *Básně noci, Sbohem a šáteček, Absolutního hrobaře, Veliký orloj, Valerii a týden divů* – a dopřál si i mystifikační proměnu ve věčného studenta *Roberta Davida*, autora tří sbírek villonských balad, sonetů a dalších pevných básnických forem.

Poprvé tragédie, podruhé komedie,

jak praví dějinná zkušenost. Po parte zvěstujícím tragédii, byť odvrácenou., přišel nyní, po stu a jednom roce, Jaroslav Čejka s komediálně rozmarným smutečním oznámením. Být jím, odvážil bych se za takovou mystifikaci neomlouvat. Nad omluvou, i když snad nutnou, vybavuje se mi slogan, který jsem měl chuť říci nejméně stu dobrodinců, kteří občas dávají najevo (jeden to dokonce napsal do novin), že už mne bylo dost.

Jaroslava Čejky nebude snad nikdy dost. Rád mu děkuju, i za to jeho mile drzé parte.

MILAN BLAHYNKA

V Horce nad Moravou 1. dubna 2025, v den narozenin básníka Žertu

Strkat hlavu do písku dovoleno?

BOHUMILA SARNOVÁ

Chcete si zlámat svůj jazyk? Tak si pěkně nahlas řekněte „šel pštros s pštrosicí a s pštrosáčaty“. Jakkak vám to jde, když si tento jazykolam zopakujete hezky rychle a několikrát za sebou? Krásné procvičení českého jazyka pro jeho mrštnost a zvukomalebnost.

Ale známe i jiné využití významu pro slovo pštros. Známe i charakteristické úsloví – „strkat hlavu do písku“. To už není tak zábavné, jako jazykolam. Jedná se v tomto případě o vyjádření – nevidět negativní a nepříjemné věci. Trochu to připomíná také jedno známé zpodobnění, tentokrát bez textové pomůcky. Vzpomeňte na tři vedle sebe sedící opičky – jedna má zakrytou tlapkou tlamku, druhá oči a třetí uši – s významem víc než výmluvným – nemluvit, nevidět, neslyšet.

I když i toto sdělení, třebaže beze slov, je víc než výmluvné a pro dnešní dobu mnohonásobně výstižné.

Ale zůstaňme pro tentokrát u toho zmiňovaného impozantního ptáka, dnes největšího na světě – u pštrosa. Mohutné tělo, silné svalnaté nohy, dlouhatánský krk a na něm malinká hlavička se zobáčkem, s výrazem „nad věcí“ a jakoby s úsměvem v malých očích.

Jeho nohy jsou tak silné, že by dokázaly prý kopnutím zabít i lva. V případě ohrožení umí pštros běžet rychlostí až 70 km za hodinu. Je nejrychleji běžajícím ptákem planety. Hmotnost pštrosa se pohybuje okolo 130 kil. Pro zmatení nepřítele dokáže rozpětím svých mohutných křídel zvířít prach tak, že se v podstatě ukryje v nastalém mraku z písku.

Rčení, že pštros strká hlavu do písku

je staré již 2000 let. Pochází od římského přírodovědce a filosofa Gaia Plinia Secunda, který měl toto prohlásit. Není tomu ale tak ve skutečnosti. Vysvětlení je prosté. Pštros si hloubí v písku pro snůšku svých vajec veliké hnízdo. Ze vzdálenosti to vypadá, jako by opravdu strkal hlavu do písku. Ale to přirovnání mu prostě zůstalo, jako přišitě. I když, na každém šprochu je pravdy trochu, že?

A ta maxi vejce! Se svou váhou 60 až 100 dkg, tak to by byl docela přínos! I když při celkové hmotnosti dospělého pštrosa jsou vejce poměrně malá. To by byla konkurence v dnešní

době! Když cena obyčejných slepičích vajec šplhá na 10 korun českých za jeden kus. A bude prý ještě stoupat. O vajíčkách křepelčích ani nemluví. No, ptáčích chřípka a následně vybílení kurníků na nulovou hodnotu prostě a zkrátka nese své ovoce.

Ale vejce pštrosí?

Jedno by nasýtilo celou početnou rodinu, včetně babičky a dědy. A ještě by zbylo trochu na snídani. Kolik by asi v současné době stálo jedno takové vejce, v přepočtu na malá vajíčka slepičí? Jistě by to byl výnosný obchod. Zatím lidé skupují ve velkém slepičí nosnice a vynalézají způsoby, jak slípky chovat nemaje hospodářskou usedlost. Inu, nouze naučila Daliboa

prospěje. Zbrojení, podněcování konfliktů, rozdmýchávání a udržování válečného ohně. K tomu se naše země prostřednictvím pár vládních figurek hrdě hlásí? Ani už nepamatuji, že bych slyšela z jejich úst slovo mír, jednání o ukončení války na Ukrajině. Na opak, ujišťují nás, že jsme ve válce. Na dotvrzení toho dorazil náčelník generálního štábu armády České republiky Karel Řehka na jednání sněmovny v komplet maskáčovém oděvu (chtělo by se říct, že vylezl přímo ze zákopů). Inu příklady táhnou. Volodymyr Zelenskyj přece na závažná jednání, byť světového formátu, jinak oděn nechodí (sice v mikině ale „ta elegance“ vyjde nastejno).

Patřím ke generaci, která nepoznala válku. Znam ji z historických pramenů, i z vyprávění členů naší rodiny. Znam první světovou válku i druhou světovou válku pouze z předkládaných dokumentů, literatury, filmů. Viděla jsem i ořesné fotografické dokumenty z bojišť těchto válek. Dokumenty, od kterých odvracím oči, protože jsou drastické, jatka lidských bytostí.

Pamatuji vyprávění svého otce

nasazeného v době druhé světové války na nucené práce do Říše v Německu. Než tam byl „nasazen“ na práci, tak mu ještě na budějovickém gestapu při výslechu vymlátili přední zuby. Pobyl si v Říši od svých devatenácti let celkem čtyři roky. Probírám se doma v zažloutlých dokumentech – v dopisech svých příbuzných z lágru, ve kterých prosí o zaslání balíčku s alespoň kousky chleba a jakéhokoliv teplého oděvu.

Vím o svém dědovi, kterého jsem vlastně ani nepoznala, který byl vězněn v Terezíně spolu se svou manželkou, mojí babičkou. Babička koncentrák přežila a vrátila se koncem války domů, jak jinak než s podlomeným zdravím. Děda tam 27. března 1945 zemřel na tyfus.

Pročítám si dopisy své tety, sestry mého otce. Psala mu do Říše s gratulací k jeho dvacátým narozeninám „bráško, až se vrátíš, zatím tě jen objímám“. Byly to hrozné zkušenosti, o kterých babička nechtěla nikdy mluvit. A proč byli deportováni do Terezína? Protože patřili oba k vlastene-

ra housti! Nic jiného mne v tomto případě nenapadá. Češi jsou přece národ kutilů a vynálezců

i pro takové případy a slepičky ubytují v narychlo stlučených kurníčkách, třeba i na balkóně.

A nejde pouze o to, konzumovat vajíčka „z ekologických chovů“. Jde prostě o to, aby cena vajíček příliš nezasáhla do rodinného rozpočtu. Tedy krátce – ekologie neekologie – hlavně že bude co dát do hrnce. Pštrosích farem je u nás v Česku několik. Nabízejí ze svých chovů zužitkování téměř všeho ze pštrosa: maso, následně uzeniny z něj, vejce, i peří. Hle, pták pro naše poměry jak dělaný. Já se ale musím navrátit k tomu zmiňovanému „strkání hlavy do písku“.

Nabízí se celá plejáda příměří,

k čemu by se zmiňované úsloví dalo připodobnit. Záleží jen, jaký kabátek bychom mu dali a kde. Tak třeba v současné politice, v jejím směřování. Normálně smýšlející občan si teď docela často klepá na čelo, když vidí a slyší ta rozhodnutí, úvahy, vysvětlování. Většina obyvatel naší země vládne ještě tz. „selským rozumem“. Jednoduše řečeno – normálně přemýšlí, hodnotí, vyhodnocují, zvažují a často nevěřičně krouťí hlavami. Každodenně čekají, co zase za moudra „vypadne“ z rozhlasových přijímačů, televizních obrazovek, a dalších médií. Rčení „klapek na očích a uších“ bývá teď uštěďřováno nemálo. Otázkou zůstává – proč? Proč vládní představitelé zaprahají naši zemi do otěží s nákladem našeho českého národa, aby ho hnali svým bičem tam, kam se národu viditelně nechce. Mají snad i oni hlavy v tom pomyslném písku a nevidí, neslyší a vůbec už nemluví o důsledcích takových tažení? Jsou snad slepí a nevidí si pod nohy a své stopy? Vysvětlení je víc než jednoduché.

Není vůle, není chuť,

není zájem. Často se ptám, kam až jsou soudobí mocipáni schopni zajít. A hlavně, komu to všechno

ckému živlu, byli organizátory a členy sokolské župy a babička byla členkou odboje v Českých Budějovicích.

Takové prožitky,

byť již zprostředkované, současná mladá generace nezná. Neví, co válka umí. Občas slyším ve veřejnoprávních médiích, že je potřeba přepsat dějiny (naposledy od českého vojenského historika Eduarda Stehlíka v ranním pořadu „Jak to vidí“ na ČR II.). Tak nevím, co budou takoví experti prepisovat, kam až zajdou, aby ovlivňovali a vychovávali mladou generaci k obrazu svému. Dobré nakročení už učinila vysokoškolská pedagožka Danuše Nerudová svým skromným příspěvkem v jedné televizní debatě, ve kterém si špitla „Československo osvobodili Američané“. Jak mnozí víte, redaktor si v tomto případě asi strčil svou hlavu do toho písku, protože vůbec na tu nehoráznou hlášku nezareagoval. Tento výrok už si žije v mnoha médiích vlastním životem. A že má patřičný ohlas, o tom netřeba mluvit.

Mají naši vládní představitelé

a jejich přísluhovači

snad všichni své hlavy v tom písku a rejou a rejou, co jim to vynesou? Domnívají se, že zamlčováním, lžemi a osočováním, přiléváním oleje do válečného ohně Ukrajiny, zanedbáváním své země a lidí v ní, tím že dojdou uznání a pochvaly, jak dobře nám všem prospívají?!

My ale máme přece také nějaké ty trumfy v rukou! Pokud budeme jako oni a budeme před vši tou nepravostí, manipulacemi, nenávisť a zlobou strkat své hlavy do písku v domněníně, že když to všechno nevidíme, jako by to neexistovalo, potom se ale nesmíme divit, že se šikmá plocha politiky naší vlády bude propadat hlouběji a hlouběji do propasti hnědnoucích kalů a my s ní.

Pštrosům, těm skutečným jen popřeju, aby se nestali za čas ohroženým druhem a aby nám jejich příklad – strkání hlav do písku – nezůstal, jako pečeť neschopnosti řešit otázky našich životů v této krásné zemi.

Z jarní Vysočiny srdečně zdraví vaše

Bohumila SARNOVÁ

Foto: IvoHAVLÍK

II. LITERÁRNÍ SALON. Na jevišti Slovenského domu v Praze ze své nové tvorby četli Jiří Žáček (Klub českých a slovenských spisovatelů), Dušan Spáčil (Obec spisovatelů), Eva Frantínová (Unie českých spisovatelů a Vladimír Skalský (Slovak Pen Centrum). Večer moderoval předseda UČS Petr Žantovský, pamětní listy připravila Bohumila Sarnová. Snímek Petra Izáka Nejedlého ukazuje zaplněné hlediště.